

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-338-23>

УДК 656.61/.62:338.49(477)

САНЖАРЕВСЬКИЙ Денис

Київський національний університет імені Вадима Гетьмана

<https://orcid.org/0000-0002-2234-2891>e-mail: denis.sanzharevskiy@gmail.com

ВИЗНАЧЕННЯ ПРІОРИТЕТІВ ТА ДРАЙВЕРІВ РОЗВИТКУ ЛОГІСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВОДНОГО ТРАНСПОРТУ УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ГЕОЕКОНОМІЧНИХ ЗМІН

У статті розглянуто ключові аспекти розвитку логістичного потенціалу водного транспорту України в умовах сучасних геоелектронічних змін, викликаних військовою агресією, перебудовою глобальних ланцюгів постачання та підвищенням екологічних вимог. Виявлено основні виклики галузі, включаючи руйнування портової інфраструктури, блокаду морських портів, зміну торгових маршрутів, зростання витрат на перевезення через енергетичну кризу та ускладнення митних процедур унаслідок санкцій. Особливу увагу приділено негативному впливу цих факторів на функціонування транспортно-логістичної системи та експортний потенціал країни. Проаналізовано перспективи модернізації водного транспорту через впровадження інноваційних технологій, цифрову трансформацію логістичних процесів та перехід на екологічно чисті рішення. Розглянуто доцільність розвитку мультимодальних перевезень, автоматизації портових операцій та інтеграції України у світові логістичні мережі. У дослідженні наголошено на необхідності створення сучасної дорожньої карти розвитку водного транспорту, яка включає інвестиції в модернізацію портової інфраструктури, проведення днопоглиблювальних робіт, стимулювання державного і приватного партнерства та впровадження міжнародних екологічних стандартів. Підкреслено важливість міжнародної співпраці у відновленні та розвитку галузі, включаючи залучення міжнародної технічної допомоги, створення спільних інвестиційних проєктів та інтеграцію до європейських транспортних коридорів. Державна підтримка має відігравати ключову роль у створенні сприятливих умов для інвестицій, запровадженні стимулів для цифровізації процесів та формуванні нормативно-правової бази, яка сприятиме гармонізації транспортної політики з міжнародними стандартами. Запропоновано стратегічні напрями розвитку водного транспорту України, спрямовані на відновлення економічного потенціалу галузі, її сталий розвиток та забезпечення конкурентоспроможності українських товарів на міжнародних ринках. Впровадження інновацій, дотримання екологічних вимог та активна міжнародна співпраця сприятимуть економічному зростанню країни, її інтеграції до світових логістичних систем та формуванню сучасної транспортної інфраструктури.

Ключові слова: водний транспорт, логістичний потенціал, інновації, цифрова трансформація, геоелектронічні зміни, екологічна стійкість, міжнародна співпраця, модернізація.

SANZHAREVSKYI Denys

Kyiv National University of Economics named after Vadym Hetman

DETERMINING PRIORITIES AND DRIVERS FOR THE DEVELOPMENT OF THE LOGISTICS POTENTIAL OF WATER TRANSPORT OF UKRAINE IN THE CONTEXT OF GEO-ECONOMIC CHANGES

The article examines key aspects of the development of the logistics potential of water transport in Ukraine in the context of modern geo-economic changes caused by military aggression, restructuring of global supply chains and increasing environmental requirements. The main challenges of the industry are identified, including the destruction of port infrastructure, blockade of seaports, change of trade routes, increasing transportation costs due to the energy crisis and the complication of customs procedures due to sanctions. Particular attention is paid to the negative impact of these factors on the functioning of the transport and logistics system and the country's export potential. The prospects for the modernization of water transport through the introduction of innovative technologies, digital transformation of logistics processes and the transition to environmentally friendly solutions are analyzed. The feasibility of developing multimodal transportation, automation of port operations and integration of Ukraine into global logistics networks is considered. The study emphasizes the need to create a modern roadmap for the development of water transport, which includes investments in port infrastructure modernization, dredging, stimulation of public-private partnerships and implementation of international environmental standards. The importance of international cooperation in the restoration and development of the industry is emphasized, including attracting international technical assistance, creating joint investment projects and integration into European transport corridors. State support should play a key role in creating favorable conditions for investment, introducing incentives for digitalization of processes and forming a regulatory framework that will contribute to the harmonization of transport policy with international standards. Strategic directions for the development of water transport in Ukraine are proposed, aimed at restoring the economic potential of the industry, its sustainable development and ensuring the competitiveness of Ukrainian goods in international markets. The introduction of innovations, compliance with environmental requirements and active international cooperation will contribute to the country's economic growth, its integration into global logistics systems and the formation of a modern transport infrastructure.

Keywords: water transport, logistics potential, innovation, digital transformation, geoeconomic changes, environmental sustainability, international cooperation, modernization.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОКІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

У сучасному геоелектронічному дискурсі водний транспорт України постає як стратегічно важливий елемент транспортно-логістичної системи, що забезпечує міжнародну торгівлю, економічну інтеграцію та

сталий розвиток. Проте логістичний потенціал водного транспорту залишається недооціненим через низку внутрішніх та зовнішніх викликів. Зокрема, актуальними проблемами є застаріла інфраструктура портів, недостатня глибина внутрішніх водних шляхів, слабка інтеграція до світових логістичних мереж, а також обмеженість інвестицій і впровадження інноваційних технологій. Сучасні виклики, серед яких військова агресія, перебудова глобальних ланцюгів постачання та посилення вимог до екологічної стійкості, вимагають нових підходів до розвитку галузі. Зокрема, особливій уваги потребує визначення пріоритетних напрямів трансформації логістичної системи, яка базуватиметься на поєднанні інновацій, екологічних стандартів і адаптації до міжнародних вимог. Водночас існує потреба у формуванні дорожньої карти розвитку водного транспорту, яка враховуватиме ключові драйвери галузі, такі як цифровізація процесів, модернізація інфраструктури, днопоглиблювальні роботи та стимулювання державно-приватного партнерства. Недостатність стратегічного бачення щодо цих аспектів може уповільнити інтеграцію України в глобальні транспортно-логістичні мережі. Таким чином, розв'язання зазначених проблем потребує міждисциплінарного підходу, що об'єднує економічний, технологічний та екологічний аналіз, з метою визначення пріоритетів і створення ефективної дорожньої карти розвитку логістичного потенціалу водного транспорту України.

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Поглиблене дослідження джерел, які охоплюють ключові аспекти розвитку логістичного потенціалу водного транспорту України демонструють важливість комплексного підходу до вирішення стратегічних завдань галузі. Нормативно-правова база, представлена у джерелах [1] і [2], окреслює ключові аспекти регулювання діяльності морського та річкового транспорту. Дослідження ефективності діяльності портів та їх внеску у національну економіку висвітлено у роботах [3] і [4]. Водночас у публікації Балобанова О.О. та Пальченка А.А. [5] розглядаються організаційно-правові механізми вдосконалення управління портовими підприємствами, що є важливим для підвищення конкурентоспроможності галузі. Тенденції розвитку підприємництва в морській галузі досліджували Голубкова І.А., Бабченко М.В. та інші [6], акцентуючи увагу на впровадженні інноваційних технологій і адаптації до екологічних стандартів. Самойленко А.А. [7], визначає ключові складові у стратегічному розвитку транспортної інфраструктури. Дослідження, проведені іноземними авторами, зокрема Kotov B. [8], підтверджують важливість впровадження ESG-стратегій, які враховують екологічні, соціальні та управлінські аспекти, що є ключовим кроком для забезпечення сталого розвитку водного транспорту. Крім того, роботи Terpluk M., Sergienko M. та Kyryliuk O. [9] наголошують на важливості цифрових трансформацій для адаптації до сучасних викликів в контексті геополітичних викликів.

Таким чином, огляд літературних джерел підтверджує, що розвиток логістичного потенціалу водного транспорту України вимагає синергії інновацій, екологічної адаптації та стратегічного планування для забезпечення ефективної інтеграції в міжнародні логістичні мережі.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою цієї статті є дослідження ключових пріоритетів розвитку водного транспорту як важливої складової національної транспортної системи та логістики в Україні в умовах змінної геоекономічної ситуації.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Водний транспорт завжди відігравав важливу роль в економіці України, забезпечуючи ефективну доставку вантажів як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Проте, повномасштабна війна, внесла значні корективи в логістичні ланцюги країни, поставивши перед водним транспортом нові виклики та можливості. Історично склалося так, що водні шляхи України були тісно інтегровані в європейську транспортну систему, зокрема морські порти, а саме: *Одеса, Миколаїв та Маріуполь*, відігравали ключову роль у експорті української *агропродукції, металургійної продукції* та інших товарів. В той час, коли річкові порти, розташовані на Дніпрі та його притоках, забезпечували внутрішнє судноплавство та підключення до міжнародних водних шляхів. Однак, з початком війни, значна частина портової інфраструктури на півдні України була пошкоджена або повністю зруйнована. Блокада морських портів призвела до різкого скорочення обсягів експорту та імпорту, що негативно вплинуло на економіку країни. Крім того, мінування акваторії Чорного моря створило значні перешкоди для судноплавства. Разом з тим, незважаючи на ці виклики, війна також відкрила нові можливості для розвитку водного транспорту, зокрема: зросла роль річкового транспорту, який став одним з основних каналів для експорту української продукції через Дунайський порт. Крім того, виникла потреба в диверсифікації торгових маршрутів та пошуку нових ринків збуту. Тобто, можна стверджувати, що негативні аспекти стали драйверами до пошуку нових можливостей і подальшого розвитку галузі.

Таблиця 1

Ключові фактори впливу на розвиток логістичного потенціалу водного транспорту України

Фактор	Вплив на водний транспорт	Наслідки
Війна	Руйнування інфраструктури	Зменшення пропускної спроможності портів, підвищення витрат на ремонт
	Зміна торгових маршрутів	Пошук нових ринків збуту, переорієнтація на інші види транспорту
	Логістичні перебої	Збільшення часу доставки, зростання вартості перевезень
Геоелекономічні зміни	Глобальна деглобалізація	Зменшення обсягів міжнародної торгівлі, фокус на регіональних ринках
	Енергетична криза	Зростання витрат на паливо, підвищення вартості перевезень
	Санкції	Обмеження на торгівлю певними видами товарів, ускладнення митних процедур
Пріоритети розвитку	Модернізація інфраструктури	Підвищення ефективності портів, збільшення пропускної спроможності
	Цифрова трансформація	Автоматизація процесів, підвищення прозорості та ефективності
	Зелена логістика	Зменшення негативного впливу на довкілля, покращення іміджу галузі
	Мультимодальні перевезення	Збільшення гнучкості та ефективності логістичних ланцюгів
	Конкуренетоспроможність	Залучення нових клієнтів, збільшення обсягів перевезень
Драйвери розвитку	Відновлення економіки	Зростання внутрішнього попиту на транспортні послуги
	Експорт агропродукції	Збільшення обсягів перевезень сільськогосподарської продукції
	Розвиток промисловості	Підвищення обсягів перевезень промислової продукції
	Інвестиції	Модернізація обладнання, будівництво нових об'єктів
	Державна підтримка	Створення сприятливих умов для розвитку галузі

Отже, в таблиці 1 наочно продемонстровано ключові фактори впливу на розвиток логістичного потенціалу водного транспорту України. В ході аналізу можна стверджувати, що рівень впливу війни на водний транспорт України є досить вагомим, і призвів до втрат значних фінансово-матеріальних втрат, зокрема: руйнування інфраструктури, зміна торгових маршрутів та логістичні перебої суттєво ускладнили функціонування галузі. До того ж, глобальні геоелекономічні зміни, такі як деглобалізація, енергетична криза та санкції, посилили негативний вплив на розвиток логістичного потенціалу водного транспорту України. Разом з тим, варто зазначити, що модернізація інфраструктури, цифрова трансформація, перехід на зелену логістику та розвиток мультимодальних перевезень спроможні зробити галузь більш конкурентоспроможною, а саме відновлення економіки, зростання експорту та інвестиції є важливими драйверами подальшого розвитку.

Тобто, можна виокремити чотири пріоритети для розвитку логістичного потенціалу водного транспорту України:

- ✓ Необхідність комплексного підходу, який включає як короткострокові заходи з ліквідації наслідків війни, так і довгострокові стратегії розвитку.
- ✓ Важливість інновацій, оскільки саме цифрова трансформація та впровадження нових технологій є ключовими для підвищення ефективності та конкурентоспроможності галузі.
- ✓ Екологічна складова, оскільки розвиток водного транспорту має відбуватися з урахуванням екологічних вимог.
- ✓ Міжнародна співпраця шляхом залучення міжнародної допомоги та інвестицій є важливим для відновлення та модернізації галузі.

Тобто, аналізуючи вищезазначене, можна стверджувати, що розвиток водного транспорту України стоїть перед серйозними викликами, але разом з тим, має значний потенціал для відновлення. = Реалізація окреслених пріоритетів дозволить Україні зміцнити свої позиції на світовому транспортному ринку та забезпечити сталий розвиток економіки. Отже, в ході проведеного наукового дослідження можна стверджувати, що реалізація вищезгаданих критеріїв дозволить Україні створити сучасну та ефективну систему водного транспорту, яка буде відповідати сучасним запитам в геополітичному контексті. В свою чергу, сприятиме економічному зростанню країни, підвищенню її конкурентоспроможності на світовому ринку та покращенню якості життя населення. Важливо зазначити, що успішна реалізація стратегії розвитку водного транспорту України вимагає комплексного підходу, який включає в себе:

- ✓ Державну підтримку шляхом розробки та реалізації державних програм, створення сприятливого інвестиційного клімату.
- ✓ Співпрацю з бізнесом шляхом залучення приватних інвестицій, створення спільних підприємств.
- ✓ Міжнародне співробітництво шляхом активної участі у міжнародних проєктах та форумах.

Саме запровадження вищезазначених заходів дозволить Україні перетворити водний транспорт на один з ключових драйверів економічного розвитку.

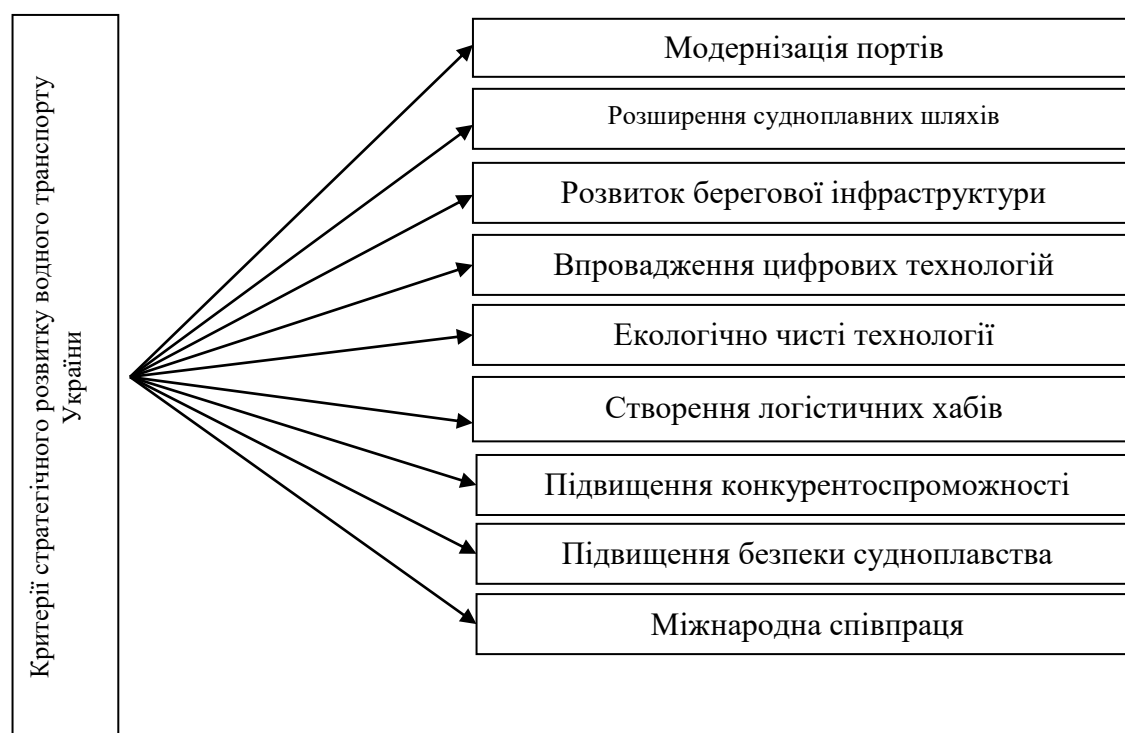

Рис. 1. Критерії стратегічного розвитку водного транспорту України

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Дослідження продемонструвало, що водний транспорт України зазнав значних змін під впливом повномасштабної війни. Руйнування інфраструктури, зміна торгових маршрутів та логістичні перебої суттєво ускладнили функціонування галузі. Однак, незважаючи на виклики, водний транспорт має значний потенціал для відновлення та розвитку. Зокрема, цифрова трансформація, впровадження сучасних інформаційних систем та екологічно чистих технологій є ключовими факторами підвищення ефективності та конкурентоспроможності галузі. Разом з тим, автоматизація бізнес-процесів, використання сучасних навігаційних систем та перехід на екологічно чисте паливо дозволять оптимізувати витрати, підвищити безпеку судноплавства та зменшити негативний вплив на довкілля. Залучення міжнародної допомоги, інвестицій та технологій є важливим для відновлення та модернізації водного транспорту України. Співпраця з міжнародними організаціями та сусідніми країнами дозволить інтегрувати український водний транспорт в європейські та світові транспортні мережі. А також, активна державна політика, спрямована на розвиток водного транспорту, є необхідною умовою досягнення успіху, що включає розробку та реалізацію державних програм, створення сприятливого інвестиційного клімату та забезпечення належного регулювання галузі.

Тобто, можна констатувати, що водний транспорт має потенціал стати одним з ключових драйверів економічного розвитку України у повоєнному відновленні країни. Завдяки своїм географічним перевагам та інвестиціям у модернізацію, Україна може перетворити свої водні шляхи на ефективну транспортну систему, яка забезпечить конкурентоспроможність українських товарів на світових ринках. Реалізація зазначених вище пріоритетів дозволить Україні не тільки відновити пошкоджену інфраструктуру, але й створити сучасну та ефективну транспортну систему, яка відповідатиме вимогам XXI століття.

Література

1. Міністерство інфраструктури України. Наказ "Про затвердження Правил перевезення небезпечних вантажів внутрішніми водними шляхами України" від 04.04.2017 № 126. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0556-17#Text>. (дата звернення: 10.01.2025).
2. Закон України "Про морські порти України" № 4709-VI. Редакція від 1.01.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4709-17#Text> (дата звернення: 10.01.2025).
3. Стійкість українських портів: вантажообіг у 2024 році сягнув 97 млн тонн <https://mtu.gov.ua/news/36333.html> (дата звернення: 10.01.2025).
4. Балобанов О.О., Пальченко А.А. Організаційно-правові пропозиції щодо удосконалення діяльності портових операторів. *Development of management and entrepreneurship methods on transport*. 2021. № 4(77). С. 68-80.

5. Голубкова І. А., Бабченко М. В., Яворська А. Ф., Левинська Т. І., Бурмака Л. О. Тенденції розвитку підприємництва в морській галузі. *Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. Серія „Економічні науки”*. 2021. № 1. С. 19-34.
6. Карпенко О. О., Власова В. П. Ідентифікація ризиків при реалізації концесійних проєктів у морських портах України. *Бізнес-Інформ*. 2018. № 3. С. 224-230.
7. Самойленко А.А. Теоретичні засади управління ланцюгом поставок та оцінка його ефективності. URL: <https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj07-02-064> (дата звернення: 10.01.2025).
8. Kotov, B. (2020). Compliance in the company's risk minimization system. *Economy and Entrepreneurship*, 45, 148-158. <http://doi.org/10.33111/EE.2020.45.KotovB>
9. Tepluk, M., Sergienko, M., & Kyryliuk, O. (2024). Strategic development of enterprises in the new normal: digital transformations and innovative approaches to adaptation to changes and entropy resilience. Collection of Scientific Papers "Scientific Notes", 37 (4), 8-17. http://doi.org/10.33111/vz_kneu.37.24.04.01.005.011

References

1. Ministerstvo infrastruktury Ukrainy. Nakaz "Pro zatverdzhennia Pravyl perevezennia nebezpechnykh vantazhiv vnutrishnimy vodnymy shliakhamy Ukrainy" vid 04.04.2017 № 126. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0556-17#Text> (data zvernennia: 10.01.2025).
2. Zakon Ukrainy "Pro morskii porty Ukrainy" № 4709-VI. Redaktsiia vid 1.01.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4709-17#Text> (data zvernennia: 10.01.2025).
3. Stiikist ukrainskykh portiv: vantazhoobih u 2024 rotsi siahnuv 97 mln tonn <https://mtu.gov.ua/news/36333.html> (data zvernennia: 10.01.2025).
4. Balabanov O.O., Palchenko A.A. Orhanizatsiino-pravovi propozyitsii shchodo udoskonalennia diialnosti portovykh operatoriv. Development of management and entrepreneurship methods on transport. 2021. № 4(77). S. 68-80.
5. Holubkova I. A., Babchenko M. V., Yavorska A. F., Levynska T. I., Burmaka L. O. Tendentsii rozvytku pidpriemnytstva v morskii haluzi. *Visnyk KhNAU im. V.V. Dokuchaieva. Serii „Ekonomiczni nauky”*. 2021. № 1. S. 19-34.
6. Karpenko O. O., Vlasova V. P. Identyfikatsiia ryzykiv pry realizatsii kontsesiinykh proektiv u morskyykh portakh Ukrainy. *Biznes-Inform*. 2018. № 3. S. 224-230.
7. Samoilenko A.A. Teoretychni zasady upravlinnia lantsiuhom postavok ta otsinka yoho efektyvnosti. URL: <https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj07-02-064> (data zvernennia: 10.01.2025).
8. Kotov, B. (2020). Compliance in the companys risk minimization system. *Economy and Entrepreneurship*, 45, 148-158. <http://doi.org/10.33111/EE.2020.45.KotovB>
9. Tepluk, M., Sergienko, M., & Kyryliuk, O. (2024). Strategic development of enterprises in the new normal: digital transformations and innovative approaches to adaptation to changes and entropy resilience. Collection of Scientific Papers "Scientific Notes", 37 (4), 8-17. http://doi.org/10.33111/vz_kneu.37.24.04.01.005.011